

הרה"ג ר' שמואל אריה אלשעווסקי זצ"ל

פשטה בכולה

הערה על דברי התוס' זבחים דף ט"ז ד"ה אבל בקרבן צבור על הקו' של רבא מטומאה שבקרבן צבור גם כהן הדיוט העובד בעת אנינותו והקשה הלא שעיר דר"ח קרבן צבור ישרף יען שהוקרב באנינות, ותירצו כיון דילפינן מטומאה וקרבן הנקרב בטומאה הגם שעבודתו רצויה מ"מ אינו נאכל, ע"י בפסחים דף ע"ו חמשה דברים באין בטומאה ואינו נאכל בטומאה, ,, לכאורה האוכל אינו מובן הדברים הנקרבים בטומאה שאינם נאכלים מלבד בפסח הטעם הוי אם נקרה שהבשר נטמא בעבודתו או מצד טומאת האוכלים הגם שטומאה הותרה בקרבן צבור הוי רק דבר הנוגע למצות הקרבן ולא אכילת קדשים בטומאה יען שאכילה אינה מעכבה בשאר קדשים, רק בפסח שאכילה מעכבת אבל שעיר דר"ח הנקרב באנינות אין שום פסול בבשר וכן אין שום עיכוב בהאכלין אם אנינות לילה לא הוי מדאורייתא ע"כ יש להקרבן אוכלין אפילו בקרבנות הנאכלים רק ליום אחד". כלומר שכוונת התוס' כיון שריצוי הקרבן באנינות ע"י כהן הדיוט ילפינן מטומאה ואין לנו בכח ליתן בדבר הנידון שחר מהמלמד ועיין בדברי התוס' ב"ק ד"ה ,,משורו למדנו" היינו קרן יען ששן ורגל פטורין בר"ה ואין לחלק בין תם למועד יען שחילוק הכל שייך רק בב'ת רואים אנו הגם שעיקר החיוב ילפינן ממה הצד ובצד אחד יש חילוק בין תם למועד מ"נו אם בדבר הלמד לא שייך סברת חילוק בין תם למועד ילפינן דין חיוב, והחיוב הוי חיוב שלם לפי כללי סברות השייכין בדבר הלמוד אשר אינו שייך לחלק בין תם למועד כן בהילפותא הכל כיון שהכא לא שייך פסול בשר וכן פסול אוכלין, הגם שיש לחלק ששם בשור יש גם חיוב שלם וילפינן מחויב שלם שלו, אבל הכא אין שום מציאות דבר הנקרב בטומאה שתאכל בטומאה אבל יעיין בשבועות דף ל"א בדין דון מינה ואוקי באתרא לחייב מושבע ע"פ עצמו בשבועות העדות, אבל יש לחלק והחילוק מובן בנקל.

הנה בקדשים שמתו שאין בהם דין מעילה, אם הכוונה שאין בהם רק דין מעילה אבל איסור קדש יש בהם או שגם איסור קדש אין בהם, לסברת הספק תלוי בזה אם רק לעון מעילה שחייב מעילה תלויה רק אם יש להקדשים איזו צורך ד' ואם מתה או נפסל אין בהם שום פעולת צורך השם וע"כ נפקע חיוב מעילה כמו בקדושת דמים המעילה תלויה מהשתמש השינוי ואם השיווי נפסד נפקע חיוב מעילה וע' בפסחים דף כ"ט כן בקדושת מזבח תלויה המעילה אם יש לה צורך הקרבה או שימוש גופי בכלי שרת אבל מה שנוגע לאיסור קדש נשארה הגם שאין בהם צ"ד הקרבה איסור קדש רק בפעולת המתיר בפועל ולא הותרה רק אם צורך השם נעשה

בפועל ולא היכא שנפסד ונתקלקל או האיסור קדש לא הוי איסור עצמי לסבת האיסור יען שיש להקדש איזו שימוש צורך השם ואם השימוש נפסד אז ממילא הותר איסור קדש.

וע' במהרי"ט אלגזי ומדבריו נראה שיש איסור מדאורייתא איסור משום בל תאכל תעבה או איסור קדש. אבל לפי הנראה יש מחלוקת רש"י ותוס' בענין הנ"ל, וע' בקידשוין דף נ"ז בענין קדשים הנשחטים בחוץ רש"י מפרש שאיסור שחוטי חוץ לא הוי איסור חדש האיסור נשאר כמקודם וזה לשונו „ומי התיר את האיסור, ותוס' הק' הלא בקדשים שמתו אין בהם דין מעילה. הלא כיון שרש"י סובר שאיסור הקדש תלוי במתיר, ותוס' סובר שאיסור הקדש תלוי בדין חיוב מעילה ואם החיוב מעילה נפקע ממילא הותר האיסור הקדש, אבל בקידשוין דף נ"ז בענין בגדי כהונה שאין בהם דין מעילה בשוגג שלא נחנה למלאכי השרת שאין בכח הכהן להזהר שלא יהא מלובש בגדי כהונה בלי עשיית עבודה ורש"י מבאר שלכתחילה הוקדשו שלא יהא בהם דין מעילה וכנראה זה מצד לב ב"ד מתנה עליהן התנאי ב"ד יוכל היות רק שאם יקרה מקרה אזי לא הוקדשה מתחילה יען שהפשטת הקדושה על דבר הנקדש תלויה בדעת האדם והב"ד מתנין שאם יקרה מקרה כדי יבטל ההקדש ולא הוקדשה מתחילה, אבל בבגדי כהונה אין אנו יכולין לומר כן שאם יקרה מקרה כדי שהבגדים לא הוקדשו מתחילה אז ימצא שהכהנים עבדו עבודתם בלא בגדי כהונה, ולומר שהקדושה היתה רק על צד קדושת בגדי כהונה לעבודה ולא למעילה, איך יתכן דבר כזה, כמו שבקדושת אשה אם איש יקדש אשה בשויר טבל יהא איסור א"א אין אותו וכן להתנות בנזירות ע"מ שאשתה יין או להטמא למתים המעילה איננה תלויה בעשיית האדם רק המעילה ותהוי מדיני כשרה שהגבילה שאם על החפץ יש הפשטת קדושה יש איסור וחיוב איך יש בכחם להתנות ואם איש פרטי יקדיש קדושת הגוף בודאי אין בכחו להתנות שתהא קדושה בלי חיוב מעילה כמו שאין ביכלתו לקבל נזירות בלי שתיית יין ואיזו כח מרובה ניתן לב"ד להתנות דבר שכנגד התורה בהקדש דבורי.

אבל הנראה לי שרש"י סובר כהרמב"ן שחיוב מעילה רק אם ההקדש נתהוו ממקדיש וע' בב"ב דף ע"ח בפירוש הרמב"ן שאין מועלין במים לא כפירוש התוס' שאין חצר להקדש אלא שקדושה המתהווה מצד הקדש שלא ע"י קריאת שם אין בהם דין מעילה כמו בקדשי עכו"ם וב"ד מתנין שהקדושה תתהווה רק על זמן קצר קדושה לזמן, הגם שקה"ג לא פקעה בכדי וע' בנדרים דף כ"ט. מ"מ קדושה זו לא הוי מכח מקדיש רק מצד דיני התורה המקדיש רק על זמן להקדושה הנמשכת לעולם הוי רק קדושה מצד דיני התורה ועל קדושת הכל אין דין מעילה והכהן העובד הוא עובד בבגדי כהונה, וממילא נולד לנו דין חדש שבקדושה הבאה על שלא פקעה בכדי הרי מצד פשטה בכולה נברא לא מכח מקדיש ואין חיוב מעילה אליבא דהרמב"ן.

ואפשר שיש לחלק בין הא דלא פקעה ובין פשטה בכולו וע' בהמקנה ובאב"מ שחקרו אם הקדושה מצד המקדיש בתירוציהם לתרץ הדמיון לקידושין ויש לי אריכת דברים אך כעת אקצר.

אבל זה אינו מועיל רק להציל הכהנים מחיוב מעילה אבל אין מותרים ליהנות הרי מ"מ יש איסור קדש. החינח שאיסור מסובב מחיוב מעילה ואם אין חיוב מעילה אזי אין שום איסור ממילא נפקע הדין קדש. אבל להרש"י קדושין הסובר שבשחיטת חוץ נשאר איסור קדש מי התיר את האיסור. הלא לשיטתו איסור קדש אינו תלוי בדין מעילה ואין מותרים הכהנים להנות, ואולי יש לומר שההיתר הגאה הוא מצד לא אפשר ולא קא מכויין. וממילא נתחדש שמה שנוגע לדין חיוב מעילה אינו פועל הדין אי אפשר ולא קא מכויין לפוטרו והדין חיוב מעילה אינו נקשר בדין איסור והיתר אם הוא מותר להנות. וע"כ יש לחקור אם תשלום חיוב מעילה קרן וחומש וקרבתן אם הוא חיוב כפרתי ואם מת המועל אין שום חיוב על היורשים לשלם או החיוב לא הוא חיוב כפרתי החיוב הוא ממוני ואם המועל הוריש נכסים לשעבודא דאורייתא אזי יש חיוב על היורשים מצד ש"ד והארכת בזה על דברי החוס' קדושין וכעת אקצר, אבל מה נעשה בפירוש רש"י זבחים דף קי"א במשנה דכשם שדמה פוטר את בשרה, כך פוטר בשר חברתה" כתב שם רש"י ח"ל ואשתט שתייהם בפנים קאי ואשמועינן דהיכא דמונח בכוסות וקדם וזרק את דם האחת פוטר את חברתה מן המעילה משום חטאת שכיפרו בעליה דקיי"ל חטאת המתות לא נהנין ולא מועלין. אבל משום שחוטי חוץ לא אצטריכא לן דכמאן דקטליניה דמי ולית בהו דין מעילה כדאמר' בשמעטא קמייתא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה עכ"ל.

והנה רש"י בעצמו כתב בתמורה דחטאת המתות הא דלא נהנין מהם הוא מדרבנן הא מדאורייתא מותרין בהנאה. וכ"ג מדברי החוס' בזבחים דף פ"ז ע"א דבהא דאמרינן שם פרשו קודם חצות והחזירין לא"ת לא נהנין ולא מועלין, כתבו החוס' בד"ה לא נהנין וז"ל רבינו היה מפרש מן התורה כיון שהם לחמו של מזבח עכ"ל. משמע דוקא הכא משום דהם לחמו של מזבח לא נהנין בהם מן התורה הא בכל הני דתנן בהו לא נהנין ולא מועלין הוא איסור הנאתן מדרבנן ואי גימא כמו שכתב המהר"ם בקדושין שלדעת רש"י גם קדשים שמתו הוא איסור מעילה הרי צריך לפטורא דדם חברתה ומוכח מדעת רש"י שבקדשים שמתו יצאו מידי קדושתן לגמרי.

אבל הנראה לי שגם רש"י סובר שהאיסור הנמשך מצד קדושה תלוי רק בחיוב מעילה והיכא שהופסד ההקדש ונתבטל מעליו דין מעילה נפקע גם איסור קדושה רק בקדש מלבד איסור מעילה שקשור בדיני קדש יש גם איסור קונם מדיני נדר כמו

בשאר דיני קונם. ועי' בגדה. ונוכל לומר שגם רש"י סובר שאיסור הנמשך מדיני קדש אם נתבטל בהקדש דין חיוב מעילה אין על ההקדש שום איסור רק האיסור נמשך מצד קונם, והאיסור הקונמי תלוי בהיתר ובשחוטי חוץ הגם שאיסור קדש נתבטל שנפקע מ"מ נשאר עליו דין הקונמי וע' בר"ן נדרים דף י"א ד"ה בעיקרו קא מתפיס והאיסור קונם הנמשך מצד נדר לא הוי רק על זמן שהקדיש המקדיש, הגם שהקדושה אינה נפקעת ונמשכת לעולמי עד זה הוי רק מדיני הקדש שלא פקעה בכדי ולא מצד המדיר ואין מזמן הנ"ל והלאה שום איסור קונם כמו בקונם לזמן ויכול להיות שזה ביאורו של הר"ן דנדרים שלאחרי הכפרה נפקע איסור נדר יען שחיילא בלי התנאה נכלל בדבורי ההק' והנדר עד שתעשה צורך השם ומאז והלאה הוי רק דיני קדושה ועל קדושה בלי דיני נדר לא שייך התפסה.

ונולד לנו לפי דברינו חקירה בדיני קדש מצד שלא פקעה בכדי וכן מצד פשטה בכולו אין בדיני קדש הנ"ל שום בל יחל וכן בנויר אחרי תשלום מנין נזירותו רק כ"ז שלא עשה התגלחת ולא הביא הקרבנות איתא עליו קדושת נזירות ועובר רק בל יחל ובל מיטמא שזהו מצד דיני התורה שקדושת נזירות מסבבת דיני התורה הנ"ל אבל בל יחל הנמשך מצד דיני צבור אינו עוקר.

וממילא יבואר הסוגיא באופן הנ"ל ההתנאה היתה שבגדי הכהונה יוקדשו על זמן והקדושה נמשכת לעולמי עד מצד שלא פקעה בכדי וזה מועיל להכשירם ללבישת עבודה לעולמי עד עד הבלייה, אבל מה שנוגע להאיסור איסור קדש תלוי במעילה ואם אין חיוב מעילה אין שום איסור קדש ואחרי גמירת זמן המקדיש אין על הדבר שום איסור קונם והקדשים שמתו שזה מוטל בטבע בעת שימות, ע"כ נכלל בהקדשו שימשך רק עד זמן הנ"ל, ואחרי זמן הנ"ל לא נשאר האיסור הקונמי. ואיסור הקדושה נפקע בפקיעת חיוב מעילה התלוי בצורך השם ע"כ לא נהנין רק מדרבנן אבל בשחוטי חוץ זהו מקרה שהמקדיש איננו מעלה על דעתיה ע"כ נשאר האיסור הקונמי והאיסור הנ"ל תלוי באיסור בפועל.

ואין להקשות לפי דברי א"כ לא שייך שום איסור נדר בקדושת בכורה אליבא דרמב"ן דקרי אסורים רק היכא שנפסיד ההקדש והדין מעילה נפקע מצד הפסד הנדר, אבל לא היכא שאין בהם דין מעילה לא מצד הפסד רק שאין בהם דין מעילה מצד דיני התורה ובקדשי עכו"ם מפורש בהרמב"ם פרק ה' מהמ"ע שאיסור הנאה רק מדרבנן

אגב, אזכיר מה שהערתי על הקצות המקשה בסי' ר' על הרמב"ן הסובר שיש חצר להקדש משבועות על תירוץ הגמ' איתא בשאלה,, והרי הקדש" והגמ' מתר' הלא אוקימניה בבכור שקדושתו מרחם. הלא הקרבן הנשחט היה בעזרה ועזרה קונה

להקדש והוי כתרומה שאתא ליד כהן שאין שאלה כיון שנקנה להקדש. ולא אוכל להבין קושייתו החצר קונה או דבר של הפקר או אם ינתן לבעל החצר אבל בקדשי מזבח המקדיש אינו נותן מאומה רק בדיבורו התפיס על הבהמה קדושה, ובקדושת הגוף הגבילה התורה דיני הקרבה אבל דבר הנ"ל אינו נקנה להקדש.

ועיין בב"ק החילוק בין קדושת דמים לקדושת הגוף על קדושת דמים הגנב מחוייב ד' וה' מה לי מכרו לשמים אבל בקדושת הגוף מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן. ויוכל היות שמצד זה יש חילוק בענין חיוב מעילה שחקרתי למעלה אם הוא חיוב ממוני או חיוב כפרה. שבקד"מ החיוב חיוב ממוני ובקה"ג החיוב הוי חיוב כפרה.

ולפי סברתי האמורה לעיל איך יצוייר שיהא דין מעילה בבגדי כהונה אחרי שבלו הלא הקדושה לא הוי מכח מקדיש והמעילה לא הוי מצד קדושת הגוף אלא מעילה ממוני מצד קדושת דמים כמוכח בתוס' ישנים במה מדליקין שלאחר הפדיה יש תורת פדיון וז"ל שאחר שלא נפדו משמע שיש בכח לפדותם כעין כל קדושת הגוף לאחר שהומם וכיון שכן לא נדרש לנו שיהיו ההקדש מכח מקדיש כיון שהחיוב מעילה ממוני וכן בקדשי עכו"ם בקדושת דמים יש מעילה.

ואם כנים דברינו האמורים לעיל שהיה הבשר תלוי במתיר בעבודת הכהן ולא הותרה ממילא כיון שנעשה צורך רק נדרש מתיר בפועל להתיר האיסור קונם, יש לומר שקרבן הבא בטומאה שאינו נאכל לא הוי סבת הדבר איסור צדדי מצד טומאת הבשר או טומאת האוכלין אלא הטעם בעבודת כהן פועל ב' פעולות פעולת ריצוי ופעולת מתיר כל שתי הפעולות נדרש לנו כהן כשר ושאר קרבנות צבור אין הטומאה תלויה בצבור רק הטומאה קשורה בכהנים אם הכהנים טמאים לקרבן יחיד הוי כהן פסול. ולקרבן צבור הכשירה אותו התורה ולא הכשירה אותו רק מה שנוגע לדיני ריצוי ולא מה שנוגע לדיני היתר הבשר לבעלים לצד זה הוי כהן פסול ולכן אינו נאכל הבשר אפילו היכא שיש לו אוכלין והבשר טהור יען שנפסל בעבודת כהן פסול.

ויישבנו דברי התוס' כיון שבפסול טומאה הבשר אינו נאכל מצד פסול הכהן אין אנו יכולין ליתן לעבודת אונן כח מעבודת טמא. ומדקדוק לשון הרמב"ם משמע כן, וז"ל הלב"מ פ"ד הל' י"א וכל קרבן מהן שקרב בטומאה אינו נאכל אלא מקטירין ממנו דברים הראויין להקטרה והשאר הראוי לאכילה נשרף כשאר קדשים שנטמאו. אם נאמר דמשרי היכא שנטמא הבשר מקמ"ל ואם בטומאת האוכלין והבשר טהור אמאי נשרף בלי עיבור צורה הלא פסולו רק בבעלים אלא ע"כ הרמב"ם סובר שהבשר נפסל מצד עבודת כהן פסול והוי פסול הגוף הגם שלא נטמא

הבשר ונשרף בלי עיבור צורה.

והשיטה מקובצת מתרץ קושית התוס' שסוגיא הנ"ל אזלה אליבא דמ"ד ששעיר דר"ח נשרף מפני הטומאה נראה שסובר שהפירוש אין אוכלין בטומאה לא מצד חסרון עבודה ואם יצויר שיהיו לקרבן אוכלין טהורין והבשר לא נטמא רק נעשה ע"י עבודת כהן טמא מותר הבשר לאכילה יען שהיתר הבשר נתהוו ממילא כיון שנעשה צורך השם ולא נדרש היתר בפועל.

אבל מסוגית הגמ' זבחים דף כ"ו לענין זריקה שלא במקומו אמר שמואל בעלים נתכפרו אבל הבשר פסול,, לכפרה ולא לאכילה" משמע כדברי התוס' שהיתר הבשר תלוי בעבודת כהן ולא ממילא ואיך יתרץ השטה מקובצת סוגיא הנ"ל.

וכן משמע מרש"י זבחים דף צ"ט ע"א וזה לשונו מהו שיחלקו מקרבן צבור לאכול לערב. ובקרבן צבור שהקריבוהו טהורים קא מיבעיא ליה אבל בהקריבוהו טמאים לא מיבעי לן שהרי אינו נאכל דקי"ל בכיצד צולין קרבנות צבור באין בטומאה אבל אינן נאכלין. משמע כסברתי שרש"י רוצה כהתוספות זבחים שהבאתי למעלה שלענין אכילה הוי הקרבת כהן פסול ולא נותר הבשר ורש"י מעמיק הלשון ממנו נאכלין בטומאה רק אינם נאכלין לבאר שהאיסור הוי לא מצד טומאה רק מצד כהן פסול.

ויעיין בכסף משנה על הרמב"ם פרק י' מעשה הקרבנות הלכה כ"ג.